

Sử dụng Rubric để đánh giá năng lực khoa học của học sinh trong dạy học môn Tự nhiên và Xã hội

Vũ Thúy Hậu*

*Học viên Cao học K6A- GDTH - Trường ĐH Hùng Vương

Received: 15/3/2023; Accepted: 21/3/2023; Published: 27/3/2023

Abstract: Assessment of students' learning outcomes is one of the important components of the teaching process in general and capacity development teaching in particular. To assess students' ability, teachers must use a combination of many different assessment methods and tools, in which Rubric is considered an assessment tool with many advantages. The article analyzes some problems about Rubric and the relationship between using Rubric in teaching Natural and Social subjects in primary school to assess students' ability. From there, this study proposes a process and builds a specific example on a lesson of the 3rd grade Nature and Society subject, in order to help teachers better understand Rubric and be able to apply it to design Rubric suitable for them.

Keywords: Assessment, learning outcomes, Rubric, students, primary school, Nature and Socie

1. Mở đầu

Trên thế giới, việc sử dụng rubric trong dạy học nói chung và đánh giá nói riêng đã được các nhà lí luận nghiên cứu từ rất lâu. Các nhà nghiên Trênthế giới, việc sử dụng rubric trong dạy học nói chung và đánh giá nói riêng đã được các nhà lí luận nghiên cứu từ rất lâu. Các nhà nghiên cứu đã sử dụng rubric với các mục đích khác nhau như: đánh giá chương trình, cải thiện giảng dạy, tăng thành tích học tập của học sinh (HS). Trong đó phải kể đến các nghiên cứu của: Boston, Andrade, Powel, Reitmeier, ... Thuật ngữ Rubric đã được sử dụng trong tiếng Anh kể từ năm 1400, dần dần, Rubric được sử dụng trong nhiều lĩnh vực khác nhau với mục đích thiết kế các tiêu chí nhằm đánh giá một hoạt động nào đó. Ở Việt Nam, Rubrics đã được đề cập và vận dụng bước đầu trong thực tiễn giáo dục. Tuy nhiên, những công trình, tài liệu nghiên cứu về lý thuyết, cũng như cách vận dụng Rubrics vào kiểm tra, đánh giá (KTĐG) năng lực (NL) HS đầu cấp ở trường tiểu học thì rất ít. Trong đó, việc nghiên cứu và vận dụng Rubrics vào KTĐG năng lực khoa học (NLKH) của HS trong môn Tự nhiên và Xã hội (TN và XH) lớp 3 còn là một khoảng trống.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm, đặc điểm của Rubric

Từ những năm 1970, Rubric bắt đầu được sử dụng phổ biến như một công cụ đánh giá trong lớp học từ cấp tiểu học đến trung học cơ sở và được xem là một công cụ có nhiều lợi thế trong việc đánh giá của HS. Rubrics là một công cụ dùng để đánh giá kết quả học

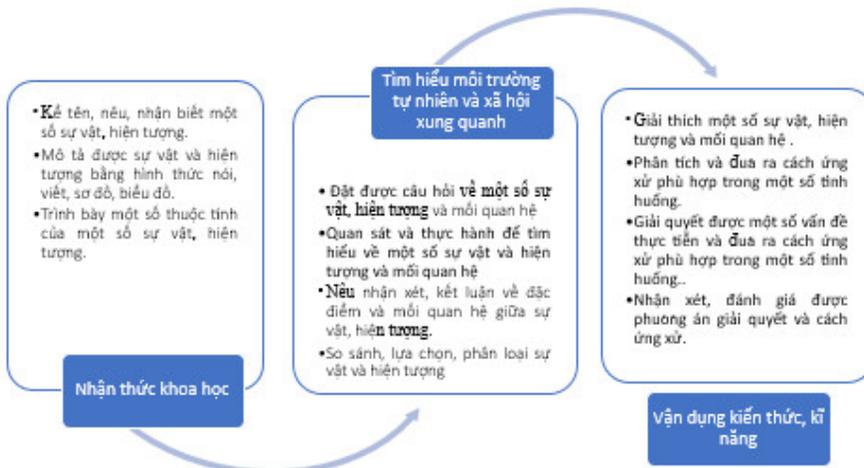
tập của người học, được thể hiện bằng bản mô tả cụ thể các tiêu chí đánh giá và các mức độ đạt được của từng tiêu chí về quá trình hoạt động hoặc sản phẩm học tập của HS.

Khác với các câu hỏi có đáp án thông thường, Rubric không có tính chất bí mật, không mang tính áp đặt chủ quan. Trong Rubric, các tiêu chí, mức độ đánh giá được công khai, minh bạch trên cơ sở đối chiếu, so sánh, thảo luận trước với nhóm/tổ chuyên môn, nhà quản lí, HS. Rubric được trình bày dưới dạng bảng, gồm nhiều cột, nhiều dòng tùy vào mục đích KTĐG và nội dung KTĐG.

Các tiêu chí đánh giá trong rubric có thông tin mô tả rõ ràng, súc tích, phù hợp với mục tiêu hoặc chuẩn đầu ra cần đánh giá. Các tiêu chí thể hiện được mức độ quan trọng thông qua trọng số hoặc số tiêu chí con, có thang đo chất lượng thích hợp và được mô tả rõ ràng, súc tích, hợp lý. Các tiêu chí được mô tả đảm bảo có độ tin cậy tốt (cho kết quả như nhau với nhiều người cùng sử dụng).

2.2. Biểu hiện của NLKH trong môn TN và XH

Cùng với các môn học khác trong chương trình Tiểu học như Toán, Tiếng Việt, Đạo đức, Khoa học môn TN và XH là môn học mang tính tích hợp cao, nhằm hình thành và phát triển ở HS NLKH. Trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, đối với môn TN và XH, NLKH bao gồm các thành phần: NL nhận thức khoa học; NL tìm hiểu môi trường TN và XH xung quanh; NL vận dụng kiến thức, kĩ năng đã học [1]. Có thể mô tả tóm tắt biểu hiện của NLKH trong chương trình môn Tự nhiên Xã hội qua sơ đồ sau:

Sơ đồ 2.1. Biểu hiện của NLKH trong Chương trình môn TN và XH

2.3. Vai trò của việc sử dụng Rubric để đánh giá NLKH trong dạy học môn TN và XH

Rubric là một công cụ hiệu quả để đánh giá NL của HS. Trong dạy học, Rubric có vai trò quan trọng đối với cả GV và HS:

- Đối với giáo viên (GV): Rubric giúp GV định hướng kết quả học tập cụ thể của HS. Rubric giúp người dạy hình dung được các yêu cầu cần đạt về kiến thức, kĩ năng, NL cần hình thành và phát triển cho HS ở từng bài học của môn khoa học, từ đó có thể thiết kế xây dựng kế hoạch bài dạy và tổ chức hướng dẫn cho HS học tập hiệu quả. Ngoài ra, Rubrics còn làm cho việc đánh giá trở nên minh bạch, khách quan, công bằng và thuyết phục hơn trong suốt quá trình học tập của HS. Nhờ mô tả chi tiết các mức độ cần đạt, việc đánh giá của GV trở nên nhất quán, tạo sự công bằng, khách quan cho HS.

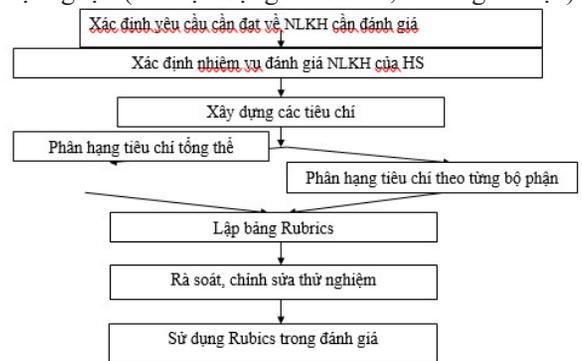
- Đối với HS: Rubrics giúp HS tự đánh giá quá trình học tập, tự đặt ra mục tiêu phấn đấu, lựa chọn phương pháp học tập phù hợp, tự đánh giá mức độ đạt được của bản thân so với yêu cầu đạt được của các tiêu chí đánh giá trong suốt quá trình học tập, theo dõi sự tiến bộ và đề ra biện pháp phù hợp để cải tiến chất lượng học tập một cách hiệu quả.

2.4. Quy trình thiết kế Rubric đánh giá NLKH trong dạy học môn TN và XH và ví dụ minh họa qua bài “Họ nội, họ ngoại của em” (lớp 3)

Có thể tóm tắt quy trình thiết kế Rubrics để đánh giá NLKH trong dạy học môn TN và XH qua sơ đồ sau:

Bước 1: Xác định yêu cầu cần đạt về NLKH của bài học. Khi nghiên cứu nội dung mỗi bài học, GV cần nghiên cứu Chương trình môn học và xác định

các yêu cầu cần đạt mà bài học hướng đến làm cơ sở ban đầu cho việc xác định chuẩn đầu ra mà HS cần đạt khi xây dựng Rubric. Ví dụ: Bài: Họ nội, họ ngoại của em - TN và XH lớp 3. Yêu cầu cần đạt: Sau bài học, HS: Nêu được mối quan hệ họ hàng nội ngoại (NL nhận thức khoa học); Xưng hô đúng với các thành viên trong gia đình thuộc họ nội, họ ngoại (NL nhận thức khoa học); Vẽ, viết hoặc cắt dán ảnh vào sơ đồ gia đình và họ hàng nội, ngoại theo gợi ý (NL tìm hiểu môi trường TN và XH xung quanh); Bày tỏ được tình cảm, sự gắn bó của bản thân với gia đình họ hàng nội ngoại (NL vận dụng kiến thức, kĩ năng đã học).

Sơ đồ 2.2. Quy trình thiết kế Rubric đánh giá NLKH trong dạy học môn TN và XH

Bước 2: Xác định nhiệm vụ đánh giá NLKH của HS. Việc đánh giá cần hướng đến giải quyết hai nhiệm vụ cơ bản: (1) Giúp HS nhìn nhận và tự đánh giá NLKH trong nội dung các bài học môn TN và XH, những điều đã làm được và những hạn chế, vướng mắc; (2) Cung cấp thông tin phản hồi cho GV, giúp GV hiểu rõ về mức độ đạt được của HS để có biện pháp hỗ trợ, giúp đỡ kịp thời. Ví dụ: Bài: Họ nội, họ ngoại của em - TN và XH lớp 3 nhiệm vụ đánh giá là cần kết hợp đánh giá cả quá trình HS tham gia các hoạt động học tập của HS như hoạt động khởi động, khám phá, thực hành. Thông qua các hoạt động này HS lĩnh hội kiến thức, hình thành kĩ năng, khả năng giải quyết các tình huống cụ thể, sản phẩm học tập tạo ra...

Bước 3: Xây dựng các tiêu chí đánh giá NLKH. Trong bước này, GV cần xác định rõ các biểu hiện cụ thể của NLKH cần đánh giá trong bài học dựa trên

yêu cầu cần đạt. Phân tích, cụ thể hóa mỗi năng lực đó thành những yếu tố, đặc điểm hay việc làm sao cho thể hiện được đặc trưng của NLKH và chỉ nên để khoảng 3-5 tiêu chí cho mỗi NL. Ví dụ: Bài: Họ nội, họ ngoại của em - TN và XH lớp 3 dựa theo yêu cầu cần đạt của bài và nhiệm vụ đánh giá đã xác định, có thể xây dựng thành các tiêu chí đánh giá như sau: Nêu được mối quan hệ họ hàng nội, ngoại; Xưng hô đúng với các thành viên trong gia đình thuộc họ nội, họ ngoại; Vẽ, viết hoặc cắt dán ảnh vào sơ đồ gia đình và họ hàng nội, ngoại theo mẫu; Bày tỏ được tình cảm, sự gắn bó của bản thân với gia đình họ hàng nội ngoại.

Bước 4: Xây dựng các mức độ thể hiện theo các tiêu chí đã xây dựng. Ở bước này cần xác định kiểu rubric cần xây dựng là kiểu phân tích hay tổng hợp hay kết hợp cả phân tích với tổng hợp. Khi miêu tả, chỉ nên sử dụng 3 đến 5 mức độ miêu tả là thích hợp

Bảng 2.1. Rubric đánh giá NLKH bài Họ nội, họ ngoại của em (TN và XH 3)

Các tiêu chí	Các mức độ thực hiện		
	Hoàn thành tốt (3)	Hoàn thành (2)	Không hoàn thành (1)
Nêu được mối quan hệ họ hàng nội, ngoại	Nêu được đầy đủ, rõ ràng mối quan hệ họ hàng bên nội và họ hàng bên ngoại.	Nêu được mối quan hệ họ hàng bên nội và họ hàng bên ngoại nhưng chưa rõ ràng, đầy đủ.	Không nêu được mối quan hệ họ hàng bên nội, họ hàng bên ngoại.
Xưng hô đúng với các thành viên trong gia đình thuộc họ nội, họ ngoại	Nêu được tên và cách xưng hô đúng với phần lớn các thành viên trong gia đình thuộc họ hàng nội, ngoại.	Nêu được tên và cách xưng hô đúng với phần lớn các thành viên trong gia đình thuộc họ hàng nội, ngoại, tuy nhiên cần sự gợi ý, trợ giúp của người khác.	Nêu được tên nhưng xưng hô chưa đúng với các thành viên trong gia đình thuộc họ nội, họ ngoại.
Vẽ, viết hoặc cắt dán ảnh vào sơ đồ gia đình và họ hàng nội, ngoại theo mẫu	Vẽ, viết hoặc cắt dán ảnh đúng vào sơ đồ gia đình và họ hàng nội, ngoại theo mẫu.	Vẽ, viết hoặc cắt dán được ảnh vào sơ đồ gia đình và họ hàng nội, ngoại theo mẫu dưới sự trợ giúp của người khác.	Không vẽ, viết hoặc cắt dán được ảnh vào sơ đồ gia đình và họ hàng nội, ngoại theo mẫu.
Bày tỏ được tình cảm, sự gắn bó của bản thân với gia đình họ hàng nội, ngoại.	Bày tỏ, thể hiện tình cảm sự gắn bó của bản thân với gia đình họ hàng nội ngoại trong mọi tình huống.	Bày tỏ, thể hiện tình cảm sự gắn bó của bản thân với gia đình họ hàng nội, ngoại nhưng chưa thường xuyên.	Chưa bày tỏ, thể hiện tình cảm sự gắn bó của bản thân với gia đình họ hàng nội, ngoại.

Bước 6: Rà soát, thử nghiệm và chỉnh sửa, hoàn thiện bảng rubric. Sau khi hoàn thiện rubric, GV cho HS thử nghiệm thực hành rubric ở một số bài, để kiểm nghiệm sự đúng đắn, phù hợp của các tiêu chí đánh giá và các mức độ đã xác định.

3. Kết luận

Rubric là bảng hướng dẫn động. Trong quá trình dạy học, tùy vào đối tượng HS, GV hoàn toàn có thể điều chỉnh các mô tả trong Rubric sao cho phù hợp với bối cảnh dạy học cụ thể. Từ các yêu cầu cần đạt, mục tiêu, nhiệm vụ của môn TN và XH, GV và HS có thể thiết kế Rubric để sử dụng nhiều lần trong suốt quá trình dạy học. Bên cạnh đó, Rubric có thể được sử dụng linh hoạt trong các hình thức tổ chức dạy học đa dạng của môn TN và XH như bài hình thành kiến thức mới, bài thực hành, bài ôn tập... dưới hình thức HS sử dụng để tự đánh giá, đánh giá lẫn nhau hoặc GV sử dụng để đánh giá quá trình

nhất. Việc đánh giá kết quả học tập môn TN và XH ở trường tiểu học hiện nay có 3 mức độ đánh giá: Hoàn thành tốt, hoàn thành và chưa hoàn thành. Do đó, khi xây dựng mức độ đánh giá NLKH nên chia thành 3 mức độ đánh giá. Ví dụ: Bài: Họ nội, họ ngoại của em - TN và XH lớp 3 có thể xây dựng theo 3 mức độ: Hoàn thành tốt, hoàn thành và chưa hoàn thành và khi mô tả nên mô tả mức độ hoàn thành tốt trước, sau đó mới mô tả các mức độ hoàn thành và chưa hoàn thành.

Bước 5: Xây dựng phác thảo bảng rubric. Rubric có cấu trúc là một bảng đánh giá thể hiện các tiêu chí, mức độ và thang đo, trong đó có các cột hàng ngang và hàng dọc. Các cột hàng ngang trên cùng là các giá trị về mức độ được biểu thị bằng chữ hoặc thang đo. Cột dọc đầu tiên của bảng gồm các tiêu chí đánh giá cho từng thành phần. Ví dụ: Bài: Họ nội, họ ngoại của em có thể phác thảo rubric như sau:

và kết quả học tập của HS.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông, Chương trình môn TN và XH*, Hà Nội.
- [2]. Phùng Thị Thanh Hiền (2015). “Rubric – Công cụ đánh giá NL của người học”. Tạp chí Giáo dục số Đặc biệt (11/2015).
- [3]. Andrade, Heidi Goodrich. “Understanding rubrics.” *Educational leadership* 54.4 (1997): 14-17.
- [4] Hang, Nguyen Thi Thu, and Tran Thi Bich Lien (2023), “Using Rubric to Assess primary school students’ competence in teaching Science in Vietnam.” *European Journal of Education Studies* 10.2.
- [5] Moskal, Barbara M. (2000), “Scoring rubrics: What, when and how?.” *Practical Assessment, Research, and Evaluation* 7.1 (2000): 3.